

DEMOKRACIJA

Leto VII. - Štev. 27

Trst - Gorica 10. julija 1953

Izhaja vsak petek

Kondominijna STO?

Mirovna pogodba z Italijo, s katero je bilo ustanovljeno Svobodno tržaško ozemlje, je kratko in malo kategorično prepovedala vsako odvisnost Svobodnega tržaškega ozemlja od Italije in Jugoslavije.

Mirovna pogodba ni hotela poklicati k življenju hromo slabotno dete, ki bi bilo odvisno enkrat od zahodne macehe, ampak ustanoviti je hotela čvrsto, svobodno in neodvisno mednarodno državno tvorbo, ki naj bi bila v stanu živeti svoje lastno življenje in biti sama svoje sreče kovač pod varstvom in zaščito Združenih narodov.

Zato določa Ustanovna listina STO-ja, da njegov guverner ne sme biti niti italijanski niti jugoslovanski državljani in prav tako ne poveljnik tržaške policije. Zato prepoveduje ustanovne določbe Svobodnega tržaškega ozemlja, da ne sme ono sklepati nikakih carinskih zvez s sosednimi državami, da lahko ohrani tudi svojo popolno gospodarsko neodvisnost in samostojnost.

Mimogrede bodi omenjeno, da je prvi zakril grobo kršitev teh ustanovnih osnovnih načel STO-ja prav general Airey, ko je sklenil v marcu 1948 z Italijo one finančne dogovore, ki pomenijo za STO in za Trst gospodarsko sužnost v zadušljivem objemu italijanskega gospodarskega in finančnega sistema. Pa se še najdejo učene glave, ki modrujejo: ker se tržaško gospodarsko stanje ne more izboljšati, je STO življenje nezmožna tvorba in jo je treba ukiniti. «O sancta simplicitas! Do kakšnih krokodilskih sklepov, do kakšnih paradoksov je bila v stanu zavesti svetovno javnost lažno propagando proti STO-ju!

Tedaj onih osemnajst držav, ki so L. 1947 ustanovile Svobodno tržaško ozemlje, je prišlo na podlagi preizkušenih naukov zgodovine ter nespremenljivih in neizprosni gospodarskih zakonov, do gori omenjenih zaključkov. Namreč, da moramo, da smo STO, postavljeno s svojimi 370.000 prebivalci na stično točko ne le dveh, ampak štirih svetov: Srednje Evrope, Jugovzhodne Evrope, Srednje vzhoda in Levanta ter Južnozahodne Evrope, uspevati in se razvijati v zadovoljstvo in dobrobit svojega prebivalstva edine v popolni politični, gospodarski in finančni neodvisnosti od dveh svojih sosednih držav, Italije in Jugoslavije.

Kdor je odkritosrčen pristaš in pobornik STO-ja, bil to Slovenec. Hrvat ali Italijan, mora zato odklanjati kondominij, ker je kondominij grob STO-ju. Kondominij bi bil alternativni ali istočasni, so bili vedno izvirni konkurence, ljubosumnosti in lova za umetne simpatije enega ali drugega dela prebivalcev, sporov in vojn.

Je res, da je maršal Tito dejal, da bi kondominij imel samo namen, da črpa in varuje ustavo STO-ja in enakopravnost tu živčih narodnosti, zlasti glede na dejstvo, da so Slovani na STO-ju številčno v manjšini. Toda kakor hitro bo v misli mirovne pogodbe imenovan nevtralen guverner in bo izvoljena ljudska skupščina, bo morala dati STO-ju ustavo, ki bo morala upoštevati načelo narodnostne enakopravnosti. Ustava, ki tega načela ne bi vsebovala, ne bi bila potrjena od Varnostnega sveta. Vemo sicer, da se pisane ustave pogosto ne spoštujejo. Toda za vedeti se moramo, da se bo ogromna večina prebivalstva STO-ja v onem trenutku, ko bo imenovan nevtralen guverner v smislu mirovne pogodbe, sprostila vseh irendentističnih spon in vplivov in se otrešla sedanega strahu pred prenanjanjem, če se oklene STO-ja in naglasi za odkritega pristaša svoje sicer male, toda samostojne neodvisne države.

Ze danes je večina prebivalstva za STO. In če bo tedaj našim sosedom italijanskega jezika do tega, o čemur nimamo nikakega razloga dvomiti, da se ohrani STO in da ostanejo državljani te male, toda svetovnopomembne države, ki uživa vso zaščito Združenih narodov, bodo morali biti za mirno sožitje, medsebojno spoštovanje in enakopravnost na STO-ju živečih narodnosti.

Kaži sodelovanje Italijanov, Slovencev in Hrvatov STO-ja v slozni povezanosti in v medsebojnem spoštovanju do najvišje javnosti za obstoj in napredek naše svobodne in neodvisne države, ne le v korist njenih državljanov, ampak tudi v korist evropskega mira.

Dr. JOSIP AGNELETT

Po zadnjih dogodkih v Trstu

Vsako leto opažamo, da poteka tržaški velesjem v znamenju jugoslovansko - italijanskega nasprotovanja.

Na italijanski strani skušajo ob velesjemskih prilikah čimbolj prikazati mednarodno javnosti italijansko lice Trsta. Zato ni nič čudnega, da na jugoslovanski strani hočejo pri tem poudariti ne samo, da v Trstu živijo tudi Slovenci, ampak da hoče tudi Jugoslavija imeti važno besedo pri reševanju tržaškega vprašanja.

Letošnji tržaški velesjem je začel kmalu po italijanskih volitvah in v času, ko je italijanska vlada v krizi. Velesjem časovno sovpada tudi z dvema Titovima govornima, ki Italiji ne dajata velikih nad. Pa tudi delo Socialistične internacionale v Trstu ni izpadlo prav ugodno za Italijane, ker so se člani komisije pod vodstvom večkratnega belgijskega ministra Huysmansa hoteli ogledati tudi prilike v Selslanu, Nabrežini, Zgoniku in Repentabru, da bi se osebno prepričali o načinu, kako nekateri trošje težke milijone, ki so jih zavezniški hoteli posvetili našim krajem in ne italijanski nacionalistični politiki.

Na koncu je naš velesjem obiskal še podtajnik v jugoslovanskem zunanjem ministrstvu, dr. Aleš Bebler. Ker je tržaški velesjem gospodarska in politična prireditel, je Bebler pri obisku velesjema nastopal kot gospodarski človek. Toda na tiskovni konferenci, ki jo je Bebler priredil naslednjega dne, so se prav irendentistični časniki potrudili, da so s svojimi nesrečnimi vprašanji, namesto da bi Beblerja speli ali na tanki led, sami zdrseli v neroden položaj. Povzročili so namreč razpravljanje o političnih zadevah, pri katerih je prišlo tudi do pikirih opazk na račun ZVU, ki ne proži dovoljnega odpora proti neprimernim italijanskim zahtevam.

Bebler je izjavil, da je morala Italija izbrati glede Trsta med spoštovanjem mirovne pogodbe in odstopanjem od njenih določb. Italija naj sama sebi pripiše zato posledice svoje revizionistične politike. Pri tem pa je Bebler pravilno naglasil, da mora Jugoslavija poudarjati slovenski značaj tržaške obale, ko se sklicuje Italija na pretežno italijanski značaj tržaškega mesta. Bebler je še izjavil, da se zavezniška sredstva uporabljajo za izvajanje razlaševalne politike, da v tržaškem pristanišču ni dela in da italijanske tarife pretrpanost vedno bolj ovirajo promet med Trstom in njegovim zaledjem. Seveda je Bebler zopet iznesel svoje gledanje na tržaško zadevo s ponovitvijo jugoslovanskega predloga o kondominiju na STO-ju ali pa o manj posrečeni rešitvi za Trst, o razdelitvi STO-ja, če bi Italija na kondominij ne pristala.

Jugoslovanski tisk je dal tem Beblerjevim izjavam precejšen poudarek in povzel jih je sam Kardelj v govoru, ki ga je imel na proslavi desete obletnice AVNOJ-a v Otočcu.

Vse to je Italijane vidno vznemirilo. Pritožili so se pri področnem poveljniku gen. Wintonu, ker je dovolil, da je Bebler mogel govoriti v Trstu. Seveda so pritožitelji pri tem pozabili, da je 10. junija 1949 ob priliki občinskih volitev v Trstu govoril na glavnem trgu našega mesta sam predsednik italijanske vlade, De Gasperi. Če pri tem še upoštevamo val irendentističnih proslav, ki so zadnje dni v Trstu in ki so imele svoj višek v Italijanskem otročjem festivalu, moramo priznati, da je taktično nepoznana čednost pri Italijanih. Da o taktu sploh ne govorimo v zvezi z grožnjo republikanskega občinskega svetovaleca Furlanija: «Ai mascalzoni risponderemo da mascalzoni!» Z govorniški ostrinami ni štedil niti demokratični občinski svetovalec Stoppar. Očena se je pridružil še italijanski politični svetovalec pri ZVU, prof. De Castro, ki je ugotavljal, da so Beblerjeve izjave o Trstu samo poglabile obstoječi prepad med Italijo in Jugoslavijo, in sicer v trenutku, ko bi mogla Jugoslavija dobiti glede Trsta znatno ugodnost. Prvič čujemo, da bi De Castro obžaloval poglabljanje sporov med našima sosednima državama. Imeli smo namreč možnost, da smo od avgusta 1945 do marca 1953 zasledovali njegovo veliko dejavnost prav v nasprotni smeri, in sicer sejanja mržnje in sovraštva med tu živčima narodnostima. Pri tem hočemo verjeti, da je bila njegova navzočnost pri letošnjem maršnem

bombnem atentatu na korzu zares zgolj slučajnostna.

Nekaj se je torej v zadnjem času glede Trsta vendarle zgodilo, kar najbolj zasledimo v sami objavi italijanske uradne agencije ANSA v zvezi z Beblerjevo tiskovno konferenco v Trstu. Agencija zavrača Beblerjeve trditve, da bi v Trstu Slovence narodnostno preganjali in poskušali primerjati stanje Slovencev v coni A z dozdavnim zapostavljanjem Italijanov v coni B, pri čemer pozablja, da stanje v coni B, kakršno koli že bilo, nikakor ne more biti merodajno za postopanje s Slovenci v coni A, ki niso odgovorni za upravo cone B. Pa recimo, da bi tudi podatki o coni B odgovarjali resnici, vendar to ni še noben razlog, da bi smeli italijanski irendentisti voditi pod oči zaveznikov najnesramnejšo razlaševalno in raznarodovalno politiko na naši obali v skodo našega življa, in to še s pomočjo raznih obilnih zavezniških demarnih fondov.

Neresno je italijansko sklicevanje na 59 milijard lir, potrošenih za Trst do 1. junija tega leta. Ne glede na dejstvo, da je Italija po mirovni pogodbi dolžna dati Trstu na razpolago vsa potrebna denarna sredstva, je dvoje vprašanje, na katere morajo italijanski irendentisti odgovoriti, in sicer 1) od kod je prišlo teh 59 milijard in 2) kako so ta denar uporabili.

Kakor je splošno znano, je Italija v vseh zadnjih letih dobila od zaveznikov in mnogo denarja i šte-

vilna naročila. Prav tako je znano, da so Italijani vsa ta sredstva odvrgli od njihovega pravega gospodarskega namena in jih speljali zgolj na slepi politični tir. Celotno mnogostere strateške surovine so v tem času romale iz Italije onstran železne zaveze v čisto protizavezniške svrhe. To čudno italijansko razpoloženje pa je dobilo še bolj čudno potrdilo v izidu italijanskih parlamentarnih volitev 7. junija. Volitve so namreč obsodile De Gasperijevo notranjo politiko, toda z njimi je večina italijanskih volivcev tudi dala močno klofuto De Gasperijski zunanji politiki.

To so gola dejstva. Zato ni nič čudnega, če so ta dejstva v stanju, da omajajo zavezniško zaupanje v bodoče zadržanje italijanske politike.

Da so v takih okoliščinah naše obtožbe proti italijanskemu nasilju v Trstu posebno težke, za to mi ne nosimo nobene krivde. V coni A STO-ja so štiri od šestih občin izključno slovenske, medtem ko je za Milje sam njihov župan, kominformist Pacco, izjavil, da so narodnostno mešana občina. V Trstu pa naj bi po irendentističnih trditvah bilo prebivalstvo v celoti italijansko, medtem ko je vsakemu zahodnemu časniku kar je dovolj znano, da je treba za dosedaj italijanske večine v mestnem svetu pripeljati brezplačno volit v Trst ne samo volivce iz raznih italijanskih mest, ampak tudi iz Buenos Airesa in Rio de Janeira, ne zgolj ameriška propaganda.

(Konec na 2. strani)

Kolonizacija naše zemlje

Na seji 2. julija se je mestni svet obsodil bavi z imenovanjem novega intendanta za obč. gledališče »Verde«. Dne 30. junija je potekla tretletna pogodbeno doba dosedanjega intendanta - ravnatelja prof. Barisona. Komisija, ki upravlja gledališče »Verde«, ni smatrala, da bi to pogodbo podaljšala in s 30. junijem je bilo razrešeno službeno razmerje med prof. Barisonom in gledališčem »Verde«. S tem je bil prof. Barison tako rekoč odpuščen po 8-letnem vodstvu gledališča »Verde«. Ker je on kot Tržačan znana osebnost, je ta odpuščanje v mestu dosti kritik.

V tržaškem mestnem svetu je prišel na dnevni red predlog za odobritev novega ravnatelja, ki ga je upravska komisija imenovala v osebi prof. Antoniceleja, ki je že leta 1945 nekaj časa vodil gledališče »Verde« v odsotnosti prof. Barisona. Pri razpravljanju se je mestni svet razdelil v dva tabora, one, ki so zagovarjali predlog odbora za odobritev imenovanja novega ravnatelja Antoniceleja in one, ki so grajali postopanje gledališke komisije zaradi odpušča prof. Barisona. Ne moremo se spuščati v podrobnosti. Za Barisona so se zavzeli predvsem socialisti in del independentistov. Dr. Agneletto je izjavil, da razlogi, ki jih je navedel odbornik Sciolis kot predsednik komisije, ki je odslovila prof. Barisona, niso zadostni za odslovljenje priznanega umetnika potem, ko je v svojem 8-letnem delovanju dvignil gledališče »Verde« na priznano visoko umetniško raven. O sporovanju njegovih upravnih in organizatornih sposobnosti ni moglo opravičiti takega postopanja napram priznani zaslužnemu umetniku. Pri glasovanju je 24 svetovalec odobrilo imenovanje prof. Antoniceleja, 10 jih je bilo proti in 8 (vsi komunisti) so oddali bele glasovnice.

Na seji dne 30. junija pri odobritvi raznih del in izdatkov, se je dr. Agneletto zopet zavezal za zgradbo novega župnišča na Opčinah, ki je bilo bombardirano. Zupljani Opčin (posebno pa duhovščina, ču-tijo kravro potrebo po novem primernem župnišču, ki bi obsegalo tudi župnijski urad. Podžupan Visintin je dr. Agnelettu zardil, da je zidanje župnišča na Opčinah že sklenjena stvar, in da se bo z gradnjo pričelo že v tem letu.

Na isti seji je dr. Agneletto interpelliral župana zaradi zavlačevanja del v barkovljanskem pristanišču. Ze preko tri leta se vlečejo dela, tako da je postalo zavlačevanje pravo norčevanje z ljudmi. Odgovoril je podžupan Visintin, da so se ta dela pričela pod okriljem Urađa javnih del ZVU. Urad je dal dela privatni tvrdki in dela so se zavlekla. Toda upanje je, da bodo dela letos končana. Na

seji 7. julija je dr. Agneletto opozoril župana in odbor, da so v Trstu potrebni stroški tako pretirani, da pomeni vsaka smrt za družine srednjih in nižjih slojev naravnost gospodarsko katastrofo. To se bo še bolj občutilo, ko bo v kratkem odpravljeno pokopališče v Barkovljah, katerega se poslužuje veliko število Barkovljanov, zlasti siromašnih delovnih in kmečkih družin. Zato je skrajni čas, da se vse vprašanje glede pogrebnih stroškov v Trstu vzame enkrat resno v roke in reši v korist tržaškega prebivalstva.

Na isto sejo 7. julija je prinesel mestni odbor navidez nedolžen predlog, naj tržaška občina odstopi odnosno proda 34 tisoč metrov jurskega zemljišča na Opčinah italijanskemu Društvu dalmatinskih in istrskih beguncev za zidanje begunskih stanovanj. Družba bi plačala svet po 300 lir kv. meter, izkupiček 10 milijonov lir bi šel v korist Opčin, češ da komisar za jurske pravice je že dal svoje odobrenje. Poročevalec inž. Visintin je naglasil, da so bile zidane hiše za dalmatinske in istrske begunce že pri Sv. Ani in v Skorklji.

Proti predlogu je nastopil obč. svetnik dr. Agneletto, ki je naglasil, da bo glasoval proti temu predlogu, ki ima očiti namen, umetno kolonizirati višjo okolico z italijanskimi begunci in ji tako vzeti njen slovenski značaj. Ako se je že hotelo dalmatinske in istrske begunce naseliti v Trstu iz političnih razlogov, je v tržaških predmestjih se vedno dovolj zemljišč, kjer lahko gradijo za njih stanovanja, zato jih ni treba pošiljati na Kras, da odjedajo zemljo slovenskemu kmetu. Končno bi bilo tudi v interesu beguncev samih, če bi imeli svoja bivališča, ako res hočejo v Trstu ostati, blizu mesta in industrijskega predmestja od Sv. Andreja pa do Industrijskega pristanišča, kakor na oddaljenem predlogu ali v Sv. Križu. Proti predlogu so nastopili tudi dr. Giampiccoli, dr. Dekleva, dr. Pogassi in Teiner (Nemijev socialist). Vse druge skupine so predlog podpirale. Svetnik Teiner je naglasil, da bi sicer za predlog glasoval, ali ker je to očito političen predlog, s katerim večina tržaškega mestnega sveta zopet dokazuje, da vodi res raznarodovalno politiko proti Slovincem, bo glasoval proti.

Proti predlogu je glasovala vsa opozicija, razen neofašistov; od Fronte d'indipendenza se je svetnik Toloy glasovanja vzdral. Pri tem je treba poudariti zelo neumestne zaključne besede župana Bartolija, ki je hotel z navideznim zadržanjem nad nastopom proti takemu »humanitarne« predlogu prikriti vso zakrknjenost in zahrbnost raznarodovalne politike

RESNICOLJUBJE in komunistični izletniki

Ko so pred časom Titovi ubežniki okrog »Delu« obiskali dežele »ljudeških demokracij«, so se po povratku kar cedili od navdušenja. Vse naše podeželje so obsuli s slavospevi o blagostanju in sreči v pripraviških kremeljskih rajih in tudi v »Delu« so se razpisovali čisto po vzorcih pripovedk iz Indije Koromandije.

Ob vseh takih priložnostih smo resno podvomili o resničnosti teh slavospevov, ker so treznejši obiskovalci »ljudeških demokracij« in posebno še številni begunci prepevali čisto drugačno pesem, ki je mnogo sličila na pekel kot na raj. Revolucionarni zaslužkarji so seveda imeli takoj pri rokah priljubljene izgovore, češ vse, kar se ne krije z njihovimi pripovedkami, je zgolj ameriška propaganda.

Novi madžarski ministrski predsednik Imre Nagy je najmanj tako goreč komunist, kakor so provizijski potniki pri »Delu« — in ta komunist je svetovni javnosti povedal prav to, kar so trdili tisti, ki jih je »Delo« klevetalo za ameriške propagandiste. Imre Nagy je naše komunistične potnike po Madžarski spravil ob vsak kredit z naslednjimi ugotovitvami:

1) »Ničesar ne more opravičevati pretrane industrializacije, predvsem, če nam primanjkuje surovine. Zato so nujno potrebne temeljite spremembe. Potrebno je zavoriti polet težke industrije in

posvetiti vso pažnjo živilski industriji, da bi se povečala življenjska raven prebivalstva.«

2) »Nasproti veri moramo biti strpni in moja vlada ne bo trpela nasilja v tem pogledu.«

3) »Zadruga ne morejo nadomestiti zasebne pobude. Potrebno bo, da izdaja oblast ponovno koncesije za odpiranje zasebnih trgovin.«

4) »Mali kmetje bodo lahko svobodno zapustili kholze in se ponovno posvetili svobodni proizvodnji s podporo vlade.«

5) »V preteklosti smo napravili ogromne napake! Ustvariti moramo dovolj živil in drugih neobhodnih potrebščin vsakdanje uporabe, da dvignemo življenjsko raven delavstva. Znižati moramo visoke cene! Disciplinarne postopke proti delavstvu je treba ukiniti! Vlada ne bo trpela neopravičljivih krivic in bo zanjajčila svobodo po končanem delu.«

6) »Gotovo je dolžnost vladnih organov, da zanjajčijo varnost, prav tako pa je tudi njihova dolžnost, da vsak državljani živi svobodno. Zakonov niso vedno spoštovali in samovoljni prekrški so bili v škodo mnogim prebivalcem. Neusmiljeno obnašanje birokratov mora prenehati! Mnogo je ljudi, ki so trpeli krivice. Interniranje je ena izmed ustanov, ki se zlorablja. Osebe, ki ne ogražajo državne varnosti, je treba izpustiti na svobodo. Koncentracijska taborišča je treba takoj ukiniti in interniranci se lahko vrnejo k svojemu delu in si poiščejo svobodno mesto zaposlenja.«

Tako je spregovoril novi madžarski ministrski predsednik. V »Delu« seveda o vsem tem ne bomo brali ničesar, kajti nerodno je priznati, da so bila svoječasna poudaranja po Madžarski zgolj propagandni izleti, ki jih je plačeval danes na mrzlo postavljeni, nekdanji pa vsemogočni Rakosi, ki se mu je »Delo« klanjalo in ga poveljevalo samo zato, ker so tako ukazali v Kremlju. Časi se spreminjajo in letošnje leto nam bo prineslo še marsikatero presenečenje, kakor bo še razočaralo revolucionarne zaslužkarje, katerih kariere se nagibljejo k zaslužnemu koncu.

KDO ŠIRI NERESNICO „Delo“ ali Grotewohl?

»Delo« z dne 27. junija seveda ni moglo in ni smelo popolnoma prezreti vzhodnonemških dogodkov, in njegovi uredniki bi ne bili dovolj »zgrajeni komunisti«, če ne bi poskusili vzhodnonemške krvave dogodke prikrojiti po komunistični dialektiki.

Vemo sicer, in »Delo« je to že nešteto dokazalo, da so Titovi ubežniki bolj kremeljski kot Kremelj sam, vemo tudi, da pri »Delu« ne napišejo niti ene same vrstice, dokler ne dobijo potrebnih direktiv, in končno vemo, da te direktive prihajajo v Trst s tipično kremeljsko počasnostjo, vendar smo mislili, da uredniki pri »Delu« vsaj komunistični tisk skrbno prebirajo, če jim je že svobodni tisk prepovedan. Pa smo se zmotili.

Kaj pravi »Delo«

Tako je »Delo« v svoji predzadnji številki odpravilo vzhodnonemško delavsko morijo med drugim takole: »Kot izhaja iz zaslijanja številnih oseb iz zahodnega sektorja Berlina, ki so bile v dneh nemirov aretirane, je bil za »Delo« »vstaje« v D.R. Nemčiji (»Delo« imenuje vzhodno-nemško diktaturo »demokratsko republiko«!) določen torek, 18. junija. V ta namen so bile oborožene številne tolpe ter poslone v demokratski sektor Berlina z nalogo, da ščuvajo proti vladi in sovjetskimi četam, da plenijo trgovine, zažigajo podjetja in tovarne ter streljajo na sovjetske vojake in ljudske stražnike. Za organizacijo tega zločinskega podviga je prejel Reuter, župan zahodnega sektorja, 50 milijonov dolarjev, katere je razdelil med razne teroristične organizacije...»

Svoje NKVD poročilo zaključuje

Kaj ugotavlja Grotewohl?

Predsednik lutkove kremeljske vlade v Vzhodni Nemčiji pa je resnično vstajo v Vzhodni Nemčiji prikazal v prav nasprotni luči, kakor pa so to storili komunistični bratci pri tržaškem »Delu«. Le poslušajmo, kaj je Grotewohl povedal rudarjem premogovnika Boehlen v sredo 24. junija, torej polne tri dni predno je »Delo« izšlo. Med drugim je Grotewohl zatrdil dobesedno tudi tole: »Krivdo za te dogodke nosimo mi sami. Nastala situacija v nobenem primeru ni delo zahodnih provokatorjev. Glavna napaka je pretrana izgradnja težke industrije v sovjetski coni. Vlada je čisto napačno prezrla, da bi bila taka industrija v sovjetski coni nepotrebna, če bi se energije usmerile bolj proti zgraditvi enotnosti Nemčije.«

Na sestanku obratnega kombinata »Otto Grotewohl« je priznal tudi še tole: »Sami nismo bili v stanju, da bi zopet vzpostavili red in mir v deželi. Bili smo prešibki. Zato so morali poseči vmes naši sovjetski prijatelji. Bili bi veseli, če bi danes lahko rekli: »Zadostovale so zgolj nasile tega zaščitve izživani.« Na žalost tega ne moremo reči.«

Kdo govori in širi neresnico: »Delo« ali Grotewohl? — Ne prvi in ne drugi, saj sta oba iz istega gnezda in zajemata iz istega korita!

VESTI z GORIŠKEGA

De Gasperi sestavlja novo vlado

Pretekli teden se je De Gasperi odločil, da sliči mnenje vseh zastopnikov političnih strank, predno sprejme mandat za sestavo nove vlade ali mandat odkloni. Očividno je De Gasperi stal na odklonilnem stališču, ko ga je Einaudi prosil za sestavo vlade, ker se je pač zavedal, da v poslanski zbornici ne more računati z večino glasov v položaju, ki sem ga pretekli teden prikazal.

Razgovori s prvaki strank so trajali do ponedeljka 6. t. m. in v torek je De Gasperi poročal predsedniku republike, Einaudiju, o mnenju in zahtevah raznih skupin ter je nato mandat za sestavo vlade odklonil.

Le aa prisrčno vztrajanje predsednika Einaudija je De Gasperi mandat sprejel z rezervno, ker se zaveda velikih težav, ki ga čakajo pri sestavljanju vlade in vladnega programa.

To svojo odločitev je De Gasperi podprl z izjavo: »Naj se končajo raje tisti, ki so kot jaz prekoračili 70 let starosti, kot pa mladi, katerim so koristi države zaupane.«

Težke in pomembne besede izkušnega državnika, ki meni, da gre v že naprej na neuspeh obsojen boj, ki utegne biti tudi zadnji.

Glede razgovorov s socialističnim prvkom Nennijem in možnost njegovega sprejema v vlado je De Gasperi dal najprej zopet zelo pomembno izjavo: »Nočem zaključiti svojega življenja z odpiranjem poti na levo, kar bi pomenilo konec demokracije.«

V stvari programa pa je De Gasperi povedal, da je Nenni topot rekel: »Če bi na volitvah dobil jaz 11 milijonov glasov kot ste jih dobili vi demokratisti, bi zahteval razpravljanje za odpoved Atlantske pogodbe. Ker pa imam samo tri milijone in pol glasov, sprejemam Atlantsko pogodbo kot dejstvo in sem le za to, da se pogodba učinkovito ne izvaja, to je: naj sicer ostane v veljavi, kot so v veljavi razne rusko-francoske in ru-

ske-britanske pogodbe, ki so sicer veljavne, ležijo pa v arhivu.«

Kar se pa evropske vojske tiče, ta bi se po Nennijem mnenju morala odpraviti v tisti obliki, kot je zamišljena, zlasti ker meni, da je ne bo mogoče sestaviti, saj bodo v Zahodni Nemčiji verjetno menjali vlado s prihodnjimi volitvami, ali pa zmaga Adenauer z zelo veliko večino, ki mu, kot De Gasperiju, ne bo dovolila prostih rok v zadevi evropske vojske.

V ostalem pa sem že pretekli teden prikazal glavne točke Nennijevega programa. Omeniti moram še, da je Nenni zagovarjal komuniste, češ da oni danes v položaju, v katerem je Italija, ne predstavljajo nobene nevarnosti za odpravo demokracije.

Tako je De Gasperi osl sam s svojimi demokratičnimi poslanci in pravi, da bo skušal sestaviti vlado in opirati se na učinkovit

in stvaren socialen program, ki naj jamči za blaginjo ljudstva in za italijansko politično čast.

Iz vsega tega lahko sklepamo, da se De Gasperi zaveda ne samo težav za sestavo vlade ter za uspešno in trajno vladanje, ampak tudi dejstva, da sta njegova politika in njegova doba končali ter da se državi obeta mnogo več, kot povprečni človek razume iz njegovega izjava, ki sem jih gori navedel.

Prve svite te bodočnosti, dobre ali slabe, bomo lahko videli in razumeli pri prvem porazu, ki ga bo doživela osma De Gasperijeva vlada, če jo bo De Gasperi sploh utegnil sestaviti.

Ce njemu to ne uspe, nastopijo lahko drugi demokratičanski politiki, na primer Gronchi ali Piccoli. Prvega prikazuje kot zmogelnega za odpiranje poti na levo, drugega pa na desno.

Pešanje tekstilne industrije

Položaj tekstilnih delavcev na Goriškem in po vsej Italiji postaja vedno težji.

Nekateri trdijo, da neprestano pada izvoz italijanskih tekstilnih proizvodov in da je tudi domači trg prenatrpan. To dokazujejo številniki, ki pričajo, da je izvoz padel za približno 50 odstotkov.

Drugi podatki pa govorijo nasprotno, da so namreč domače zaloge pošle in da je tudi v tujini povpraševanje po italijanskem tekstilu veliko. Kriza bi bila torej umetno izsiljena od strani industrij, ki bi se radi otresli politično zgrajenega delavstva in zaposlili nekvalificirane delavce po nizki ceni.

Res je tudi, da so moderni stroji znižali število delavcev in tako povečali brezposelnost. Toda la brezposelnost je le relativna, ker je pa toliko več delavcev zaposlenih v tovarnah teh strojev.

SOCIALNA VPRAŠANJA

Preveč denarja v hranilnicah škoduje socialnosti

Iz poročil bančnih zavodov in poštne hranilnice izhaja, da se hranilne vloge denarja močno večajo in višajo.

Samo poštne hranilnice prejema-jo okoli četrtilijona, to je 250 milijard lir novih vlog na leto. Banke, vse skupaj, pa še več. Kaj takega se dogaja tudi na Goriškem, kakor izvem iz poročila ravnanja goriške Hranilnice, ki pravi, da so vloge denarja lanske leto narasle.

Hraniti in ne izdati denar je le-za za vsakega posrednika vsakega plemenitega gospodarja, dokler gre za hranitev malega kapitala, ki predstavlja mali družinski zaklad in služi za potrebe družine ali posameznika v danih primerih in okoliščinah. Ta mali kapital služi torej socialnosti, ker služi življenju in napredku družine ali posameznika.

Drugo vrsto hranilnih vlog predstavlja denar, ki ga lastniki vlagajo na banke, da jim nese določen odstotek obresti, od katerih živijo. S tem denarjem lahko živijo lastniki, ki prejemajo obresti; banka, ki ta denar drugade zapoli ali posodi na višje obrestne mere, in podjetniki, ki ta denar vzamejo na posodo in ga uporabijo na primer v trgovini in industriji.

Tudi ta denar služi socialnosti v kolikor kroži v meji zakona in pravičnosti sploh.

Vprašanje je, če denar, ki leži v hranilnicah in ne kroži, služi socialnosti. Prevladuje mnenje tako sociologov kakor tudi gospodarstvenikov (ekonomistov), da natrpanost hranilnih vlog, to je preveč denarja v hranilnicah, kaže na slab gospodarski položaj, kjer se kaj takega dogaja, in predstavlja znak slabe vrednosti denarja samega, če te visoke hranilne vloge ne odgovarjajo vidni in dejanski gospodarski blaginji države in državljanov.

Obsojena zaradi vohunstva

V Benetkah sta bila v torek 7. t. m. obsojena zaradi vohunstva za neko tujo državo (verjetno za Jugoslavijo) bivši polkovnik italijanske vojske Guido Farina na 7 let zapora, njegova posredovalka Podobini (Podobnik) Jožeta vd. Rupini pa na 4 leta in 6 mesecev.

Mednarodni peški nastopi

V Arezzu je konec junija nastopilo 17 zborov raznih narodov na posebnem mednarodnem pevskem koncertu.

Prvo nagrado sta prejela zagrebški zbor »Vladimir Nazor« pod vodstvom Karla Siperka in španski zbor »Easor« drugo italijanski zbor, tretjo pa nemški.

Uspešna obramba proti toči

Zadnje dni so obrambne postaje proti toči uspešno nastopile na področju Dolenj, Rutarjev in Praprotnega. Isto poročajo tudi iz Fara.

Sosednji naselji, kjer niso hoteli ustanoviti obrambnih postaj, je pa škoda na trtah in sadnem drevju velika, ponekod je celo do 40 odst. pridelka uničenega.

Pri nas v Italiji tega pogoja in torej razloga, ki naj bi visoke hranilne vloge opravičile, ni! Dva milijona brezposelnih, hiranje in propadanje industrije, slaba trgovinska bilanca in drugi pojavi so več kot očitni znak in dokaz, da so visoke hranilne vloge nezdrav pojav in socialno neupravičene.

Denar mora služiti človeški družbi, to je socialnosti. Denar mora biti produktiven, to je: donosati mora več kot samo nizke hranilne obresti. On mora biti zaposlen v trgovino, v industrijo, v kmetijstvo in tako dalje.

Treba je graditi, ustvarjati, opravljati, skati nove zaposlitve denarja, da ne bo ležal skoro mrtvev in neploden v hranilnicah, kjer utegne priti celo ob veljavno.

Vlada mora nuditi primerne pogoje za gotovost zaposlitve kapitala, toda posamezniki se morajo tudi brigati za nova podjetja vsake vrste, za novo delo, ki bo rodilo kruh tudi za omenjena dva milijona brezposelnih!

Le tako utegne denar služiti socialnosti!

Pozadnja dogodkih v Trstu

(Konec s. 1. strani)

giede na dejstvo, da je treba razen tega vzeti volilno pravico številnim v Trstu rojenim Slovcem.

Danes, ko je mednarodni odnos zahodnega sveta do Italije ne sicer mogoče, namreč doveden do stvarnejših razmer, prihajajo razlogi, ki govorijo proti priključitvi Trsta Italiji, do vedno jasnejšega izraza. Trzaska želja po Italiji je dokaj dvomljiva. In tudi današnja italijanska večina v mestnem svetu, ki so jo sprejeli skupaj z isto muko kakor italijansko vladno večino v rimskem senatu (z nemškimi glasovi!), se ne more več sklicevati na italijansko javno mnenje, ki je De Gasperijevo politiko odklonilo.

Zaradi tega dvomimo, da bi zahodni zavezniški krogi še nadalje finansirali v doseganem obsegu italijanske nacionalistične podvige v slovensko škodo. Odslej ne bo mogoče iti kar tako mimo naših, na dejstvih slonečih pritožb!

Ni nobenega dvoma, da ne bi bil omejiteljski pretežni del področja A slovenski. Vendar oblastva kršijo glede nas načelo o narodni enakopravnosti na STO-ju! Smo brez lastnih denarnih zavodov. Naše šole in starši so predmet stalnega italijanskega pritiska. Ko se pa mi o vsem tem priključimo, se Italijani sklicujejo na področje B našega ozemlja... Pri tem opažamo tudi — ne glede na medvojne dogodke — težnjo po odvajanju Italije od zavezniške stvari.

Vse to ima svoj pomen in to ni tuje niti samim Italijanom. Od tod kvakanje irelevantističnih gosk na tržaškem Kapitolu! Od tod De Castrove žalitve. Od tod prikazovanje italijanskih denarnih žrtv za Trst...

Prilike v svetu so pa danes precej drugačne od večera. Evropa je opozorjena, kako postopajo z nami ne glede na prisotnost zavezniških organov v Trstu!

Resnica gre svojo pot nezadržno naprej in nihče je ne more več ustaviti!

Češkim in nemškim delavcem žrtvam odločne borbe za kruh in svobodo!

Globoko je svet pretresla vest o vstaji delavcev na Češkem in v Vzhodni Nemčiji. Toliko bolj je v svet ta vstaja ganila do iskrenega sočutja, ker jo je porodilo pomankanje kruha in pomankanje svobode.

In končno krvava udušitev vstaje s tanki, s smrtnimi obsodami na tajnih procesih ter neumljena usmrtenje delavcev, ki so v imenu svojemu in svojih otrok zahtevali po vsej pravici kruh in svobodo!

Vse se v človeku upira, ko pomisli, da je to obupno vstajenje delavcev povzročilo pomankanje kruha in svobode v krajih, kjer vladajo komunisti, ki trdijo, da predstavljajo delavski razred, da v imenu delavskega razreda vladajo in da za delavski razred iščejo koristi in blaginjo. Skratka, da so delavski razred na vladi, ki nudi delavcem kruh in svobodo!

Sramota, ki so jo vladajoči komunistični režimi z vstajo delavcev v znamenju do kruha in svobode doživeli, je strašna in zanje porazna!

Zločin je delavcem kruh jemati, zločin je človeku svobodo zanikati! Zločin strašanski, ki ga bo zgodovina sodila na račun krivcev in v korist delavcev. V korist potomcev tistih mučnikov, ki so jih »predstavniki delavcev« usmrtili iz strahu pred njihovim krikom: »Hočemo kruha, hočemo svobodo!«

Se nikoli ni padla kapljica čiste krvi za pravično stvar, da ni rodila bogato žetev zdravega klasja!

Kri, prelita za sladki kruh, mora kruh roditi in kri, prelita za zlato svobodo, mora svobodo roditi! To pravilo je zapisano na nebuli Ono spremlja človeštvo v toku zgodovine in blaži mučeniško trpljenje borcev za kruh in za svobodo po ječah in na moriščih.

Kdor si v imenu delavstva prisvoja oblast in kdor v imenu delavstva na oblasti vztraja, da delavstvo zatira na socialnem in političnem polju, ker mu jemlje kruh in svobodo, ta vlada krivično in mora propasti ali pa krivično do

korena popraviti v zadoščenje žrtvam!

Propadli so tisti, ki so od delavcev zahtevali po šestnajst ur dela na dan za sramoten kosček kruha! Propadli so tisti, ki so držali na delu še šibke otroke, da so onemogli od utrujenosti in gladu padali z vrha stroja, ki so ga morali vrtni zopet za sramotni kosček kruha!

Tudi otroci so dali in še dajejo svoje trpljenje in življenje za pravično stvar. Ko sami padajo, ko njih same streljajo in ko jim ljube starše obsojajo, zapirajo in usmrtijo.

Zaman je kricati po svobodi delavcev, po svobodnem združenju delavcev, po pravičnem delovnem urniku, po pravičnem plačilu dela, na drugi strani pa vse to jemati in zanikati prav delavcem! Z lažjo, s policijo, z obsodami, z ječo in z moriški svet ne more po pravi poti naprej!

Nekomunistične države in vladavine, ki so stalno predmet napadov od strani komunistov, češ da delavce zatirajo in preganjajo, so dobile pri teh dogodkih največje zadoščenje.

Kaj takega kot se je zadnje tedne dogodilo na Češkem in v Vzhodni Nemčiji se v teh nekomunističnih državah ne dogaja!

V imenu večne resnice, kot je pravica delavca do kruha in svobode, pravica življenja pred smrtjo in svobode duha pred vsako mračno silo, se tudi mi slovenski demokrati na Goriškem v našem globokem hrepenju po vladi resnice in pravice klanjamo spominu čeških in nemških delavcev, ki so se mučeniško žrtvovali za pravično stvar.

Dr. AVGUST SFILIGOJ

Urejevanje dokončne maje

Jugoslovansko - italijanska komisija za dokončno razmejevanje na spornem ozemlju na Goriškem se vedno nadaljuje s svojim delom. Zadnje čase so se sporazumeli za nekatere manjše spremembe, kot

n. pr. to, da bi Italija odstopila Jugoslaviji vse mirensko pokopališče, ki je še na tej strani, v zameno bi pa Jugoslavija pristala na nekatere spremembe v korist Italiji na področju Brega.

Kaže, da se bo majo nekoliko pomaknila na jugoslovansko ozemlje vzdolž železnice St. Peter-Gorica.

Obvezna oddaja žita

Letos so zopet vpeljali obvezno oddajo žita v Italiji. Goriška pokrajina bo morala oddati skupaj 37 tisoč stotov žita. To višino so razdelili med posamezne občine, ki predelujejo žito. Slovenske občine ne prihajajo v poštev, ker ne predelajo predvidene količine.

Prizadeti kmetovalci bodo pravočasno obveščeni o količini žita, ki ga morajo oddati od 6. julija do 15. avgusta. Proti višini odmerjene količine se lahko vsakdo pritoži na Kmetijsko nadzornišvo v teku 15 dni po prejemu obvestila.

Poleg obvezne oddaje je tudi letos ostala v veljavi prostovoljna prodaja žita državnemu skladišču ali tako imenovanim ljudskim žitnicam.

Vsak kmet, ki ni vezan na obvezno oddajo žita, lahko svobodno prodaja ta pridelek. Državna žitnica daje na račun ob odkupu šest tisoč lir za stot.

AKADEMSKI KLUB JADRAN

priredi

v nedeljo 12. julija ob 18. uri

AKADEMIJO

v Dobrodo

Nastopajo:

Moški pevski zbor »Jadrana« z umetniki in narodnimi pesmimi pod vodstvom dr. Z. Hareja

Tržaška folklorna skupina z narodnimi koli in plesi pod vodstvom Jureta Stavarja

Recitatorji in recitatorke

(VIII. nadaljevanje)

NAJZAPADNEJŠI OGRANAK SLOVENSKE ZEMLJE: BENEŠKA SLOVENIJA

Zgodovinski, krajepisni in dialektološki očrt

Kake dobre pol ure hoda imamo do zadnje vasi v tem kotu — do Brezji, ki smo jih že prej od drugod srečali in opazili. Ta vas ima 350 prebivalcev in je skoro 800 m nad morjem. Karnakta pa ima 250 prebivalcev in višine 500 m.

To so prave gorske vasi in ljudje se tu mnogo bavijo z živinorejo in sploh s planšarstvom. Pravijo, da se v tem kotu toča rada dela, nakar pride k nam v dolino. Gole skale na vrhovih, križanje vetrov v obmejnih gorskih in mrzlih zračnih plasteh prav lahko povzročajo to zlo. V Karnakti imajo tudi cerkev in šolo.

Od Debeleza malo dalje na levo pa se začne cesta polagoma dvigati v Viškoršo, ki je od tod še 240 m višje nad morske višine, in leži ob vznožjih Velikega vrha. Vas je čedna in je prav na odprti gorski planjavi; obstoji iz dveh delov in v sredini med obema je cerkev. Doslej so bili tu le laški duhovniki, čeprav je vas trdno slovenska.

Od Viškorše gre cesta skoro po ravni po gorskih planjavah v dolino Tera, kamor potrebuje dobro uro, toda pustimo to smer in vrnimo se tja, kjer smo začeli pot iz Nem v Torlan. Tam na posojnih rebrih gorovja Bernadic leži mala raztresena vasica z majhno staro

cerkvijo, to je Ramandol. Tu polti sonce dobro pripeka in tu poslednji vinogradi rodé izbrano kapljico, ki pa jo še na poseben način pripravljajo; grozdje namreč malo posušijo in tako je vino še boljše; nazadnje most filtrirajo in tako ostane vino vedno sladko, prijetno in redilno skoro kot medica. Vasica je narodnostno mešana in šteje komaj 180 prebivalcev; starejši se radi govorje slovensko, mladina pa kramlja raje laško, saj imajo stik večinoma z Lahi. V Nemah in bližnji Sedilah je še slabše. Duhovnik je bil doslej Slovenec, ki je prej služboval po raznih slovenskih vaseh, toda službo božjo je moral le po laški opravljati. Sedaj ga je zamenjal Italijan.

Za cerkvijo v Ramandolu pelje pot polagoma strmo navzgor na planino vrh Bernadic, v vasico Vizont. Prej so se morali iz doline Karnakte plaziti gor še slabše kot po kozjih stezah, ker so tu sami prepadi in skale visijo nad strugo reke. Tako prideš v treh četrtih ure v omenjeno vas, ki je 700 m visoko in ima svojo duhovnico. Vas

je majhna, ima le 300 prebivalcev; mnogi se tudi izseljujejo zaradi pomankanja doma. Govoré zelo pomembno narečje, ker obsejajo kot v Ramandolu največ s Furlani v ravnini.

Kak dober kilometer dalje na tej planoti v severozahodni smeri je vas Zavrh (»Villa nuova«), kjer je slovensko prebivalstvo, toda narčeje je že bolj z laškimi oziroma furlanskimi besedami pomešano, da jih dobro ne more umeti, kdor ne zna furlanski. Sicer starejši možaki, ki so bili še pred prvo svetovno vojno v Sloveniji, govoré lepo slovensko in so tudi veseli, če jim rečeš, da govoré pravilno. Duhovnik je sicer domačin iz ene bližnjih vasi, toda v cerkvi je le vas laško. Tu je tudi podzemna jama kot pri Landarju.

Iz Zavrha pelje po vrhu planote pot do ceste, ki spaja Viškoršo in Brdo, kamor dospel v pol ure; do Brda ima še druge pol ure hoda. Čim je pot v Viškoršo nekaj krajša. V Brdo pa gredo tudi po bližnjih, in sicer po zelo strmih stezah nizdol po dobravah in brež-

nah. V Tarcent pa gredo sedaj iz Zavrha po novi cesti in po bližnjih nizdol v sotesko pri Sv. Osvaidu ali Krožah (Crosis). Nekdaj je bila tu kapela, ki so jo vzdrževali grofje Frangipani iz Tarcenta; sedaj je kapela razpadla.

Na tem mestu je dolina Tera najbolj ozka, prava soteska je to; spodaj globoko v strugi pa se peni in preriva preko skal Ter, ki si utira pot proti Tarcentu.

Od Ramandola, kjer smo bili prej, gremo proti Tarcentu mimo vasi Sedile, ki je komaj četrte ure daleč na podnožju in obronkih Bernadic. Ta vas se zgodovinsko omenja že davno za rimskih časov. Vas lež imed lepo obdelanimi, z vinsko trto in sadnim drevjem zasajenimi bregovi. V zadnji vojni je ta vas silno trpela. Vas je bila povečini požgana, posebno oni del, ki je kraj ceste proti Tarcentu. Od tu hodi tudi danes navadno mnogo ljudi po svetu na delo. Prebivalstvo, ki je tu sposedilo, je bilo prvotno slovensko, kar nam dokazuje tudi ime kraja, sedaj pa je zelo pofurjanjeno; mlajši sploh

ne znajo nič slovenskega, edino se starejši, nad 50 let stari ljudje.

V nekaterih zaselkih, ki so višje gor ob pobočjih Bernadic, je ostalo še nekaj mešanega narečja, n. pr. v Uzičurtu, ki ima le devet hiš pa tudi svojo kapelico. Od tod lahko pridemo po stezah tudi v Zavrh, ki smo ga prej omenili.

Iz Sedil je lep razgled po vsej okolici Tarcenta, ki je pod nami v ravnini ob Teru.

Preko mosta pridemo s severno-vzhodne strani v Tarcent, čedno mestece z lepimi hoteli, kavarnami in trgovinami, ki je obkroženo s slikovito okolico, polno s sem in tja posejanimi lepimi, da celo razkošnimi letoviščarskimi stavbami. Tarcent je klimatičen kraj; krasna lega in okolica ob kristalno čisti vodi Tera, lepi sprehodi v ozko dolino Tera, polno svežega gorskega zraka, so pravi pogoji za uspevanje letoviščarstva. Zveze z glavnim mestom Vidmom so tudi zelo ugodne; železniška postaja z vlakom, bolje pa je tramvaj, ki vozi vsako uro do Vidma. Mesteece šteje le dva tisoč prebivalcev in je

trgovsko in prometno središče za ves obširni okraj.

Jezikovno smo tu pa na slabšem. V prejšnjih časih se je tudi v bližnjih vaseh, kot v Cizerjih, v Zameji (Zumeji), v Smardecu in v Hoji (Coia) slovenski jezik še dobro vzdrževal, sedaj se je popolnoma izgubil in v Smardecu samo še prav stari govoré še kaj malega slovensko. In še to, kar govorijo, ni za vsakega Slovenca razumljivo.

Više nad Tarcentom, severno prav na porobju gorske planote, je videti cerkev in župnišče; ta vasica pa je razdeljena v nekaj zaselkov, ki so bolj zadržani v gozdu; to je Stela; višine je tu že nad 600 m. Semkaj prideš iz Tarcenta po cesti ob desnem bregu Tera in mimo Zumeje (Zumeja - Zomeis, furlansko) in dalje malo v strmini preko zaselka Malamažerja (Malamaerie - maserie - zid za ograjo, zidan brez apna, to je ona suho). Ta zaselek je že popolnoma furlanski. Da pozimi tam gori pošteno pih, ko prihajajo mrzli vetrovi preko visokih planin v ozadju dvigajočega se Muzačvega pogorja, je pač umevno. Tukaj smo na gorski planoti, kjer imamo zadnja slovenska naselja.

(Sledi IX. nadaljevanje)

VESTI S TRŽAŠKEGA

POLETNA NEGOTOVOST

Ali smo se v zadnjem času približali svoji težnji, da bi bila samostojnost Svobodnega tržiškega ozemlja ne samo oglašena, temveč tudi ostvarjena? Vsekakor bo koristno, če stvar premostimo s čim stvarnejšega vidika.

Ob otvoritvi tržiškega sejma so zastopniki italijanske vlade smatrali za svojo dolžnost, izpregovoriti po svoje. In res so si prizadevali, da bi po možnosti potolažili tukajšnje irendentiste.

»Nikar n'emisite — so jim rekli — da smo mi na vas pozabili. Res je nasprotno, da imamo Trst in trpljenje naših ljudi neprestano v mislih. Če Italija ne govori preveč, to še ne pomeni, da ne misli na vas.«

Prehajanje italijanskih glasov k Nennijskim socialistom in h komunistom ima svoj vzrok v očitnem nezadovoljstvu socialno zapostavljenih krogov. Vsa podoba je torej, da bo italijanska vlada prisiljena, temu pojavu posvečati vso pozornost. Ker pa je vodstvo socialne politike vezano z velikimi izdatki, bo položaj italijanskega financ — hočeš nočeš — nosilec obsežne, a nealag velike finančne vzdržnosti.

Nameravana preureditev južne Italije bo zahtevala in izžrpala velik del sil italijanske vlade. In dokaj verjetno je, da ljudem okrog tržiškega župana in neuspešnega demokratičnega političnega agitatorja Bartolija ne bodo cvetele rožice.

Ceprav je ta postavka z vidika italijanskega irendentizma negativna, je vendarle vprašanje opredelitve Avstrije še daleč od svoje odločilne faze. Kaže, kakor da bi bil že najavljenejši poset jugoslovanskega zunanjega ministra Koče Popovića odgovoden, odpuščen pa bržčas zato, ker avstrijska vlada pri današnjem stanju stvari ne more zavzemati stališča, čigar morebitnih posledic ne more pregledati. Vsa pozornost današnje Avstrije je posvečena podpisu mirovne pogodbe in odstranjevanju motenj, ki ta podpis s sovjetske strani zavirajo. Nevarnost je pa prav v tem, ker bi sovjetska vlada utegnila uporabiti vsako priliko za odlog, da bi čim dalje uživala in črpala petrolejske polja okrog Zistersdorfa.

Oprednostitev torej narekuje Avstriji, da se z Jugoslavijo ne spušča predaleč, čeprav je vsa podoba, da bo sedaj avstrijsko zastopstvo le dobilo pristop v Donavsko komisijo in da bo prihajalo v poštev celo pri nedavno sprejetem določilu o izmeničnem zavzemanju položaja predsednika in tajnika komisije, za kar gre zasluga prizadevanjem jugoslovanske vlade.

Ta jugoslovanska pomoč opravičuje brez dvoma upanje, da se bo tudi Avstrija v tržiškem vprašanju primerno obnašala. Če pa takega poveljnega zadržanja iz razlogov, ki smo jih zgoraj navedli, ni pričakovati takoj, to še ne pomenja, da se bo Avstrija za bodočnost zapisala italijanskemu nacionalizmu. Nasprotno, prav ta avstrijska vzdržnost v enem pravcu je tudi pogoj za avstrijsko vzdržnost v nasprotni smeri. To pa pomeni, da ni pričakovati, da bi Avstrija podpirala italijanske težnje po Trstu.

Vse to pa kaže na občutno odgoditev italijanskih irendentističnih podvratov. Blizja bodočnost utegne za naša pričakovanja biti bolj nejasna.

Naj k temu dodamo še stališče zastopnikov Socialistične internacionale, ki bo podano na kongresu v Stockholmu. Kakršna koli bi že bilo njihovo razpoloženje, nobene dvoma ni, da so imeli dovolj prilike, na lastne oči spoznati današnje naše stanje kakor tudi vso nelojalnost italijanske politike v Trstu. In v dobi, ko se celo kolonialni temnokežli dokopujejo do samostojnosti, menda tudi praznoglavi odstranjevalec seselj n-

skih napisov in ljudem, ki slovenskim občinam prepovedujejo uporabo slovenskega jezika, ni več mesta.

Cas končno dozoreva tudi za nas in z večjim upanjem smemo zreti v bodočnost, ki nam jo zdaj zakriva še poletna soparica.

„Delo“ in resnica

Zadnje »Delo« si v pomanjkanju drugega s smešnim dopisom izposaja zdaj počitniško letovanje SDD v Devinu.

Od pristojnih voditeljev kolonije smo dobili sporočilo, da je vest v »Delu« popolnoma izmišljena. Vendar želimo poudariti, da ni vodstvo SDD izbralo otrok za počitniško letovanje po nobenem političnem ključu, ampak zgolj po zdravniških ugotovitvah o njihovem zdravstvenem stanju. Zato lahko vask otrok v času zabave poje, kar hoče, le da ostane v mejah dostojnosti.

Prepričani smo, da bi »Delo« ne protestiralo, ko bi otroci peli »Internacionalo«.

Kar pa zadeva slovenske pesmi po italijanskem napevu bi ugotovili le čuden odklon pri »Delu« v zadevi »fratelance«.

Dr. Bebler v Trstu

1. julija dopoldne je general Winterston sprejel na vladnostni biskop dr. Aleš Beblerja, jugoslovanskega državnega podtajnika za zunanje zadeve, ki je prispeval v Trst, da si ogleda velesejem.

Dr. Beblerja sta spremljala dr. Jože Zemljak, načelnik jugoslovanskega gospodarskega odposlanstva v Trstu, in dr. Stanislav Kopčok, svetnik v državnem tajnistvu za zunanje zadeve.

Dr. Aleš Bebler si je 1. julija v spremstvu številnih jugoslovanskih gospodarstvenikov ogledal tržiške velesej. 1. julija je bil namreč uradno proglašen za Dan Jugoslavije na V. tržiškem vzorčnem velesejmu. 2. julija pa je bila v prostorih Jugoslovanskega trgovinskega odposlanstva v Trstu tiskovna konferenca, na kateri sta spregovorila dr. A. Bebler in dr. S. Kopčok.

O tej tiskovni konferenci pa poročamo na drugem mestu.

Določila o sodnih izpraznitvah

Zaradi še vedno trajajočih stanovanjske stiske je ZVU izdal ukaz št. 92, s katerim so do 31. decembra 1953 ustavljene ali odložene sodne izpraznitve satnovanj z nekaterimi omejitvami.

ZNAČILEN DOGODEK

Precej lepo jutro je bilo v četrtek 18. junija zjutraj, ko smo zahajali naša kolesa in se napotili proti Benški Sloveniji.

Trije smo bili. V načrtu smo imeli obisk skoraj vseh slovenskih benških vasi prav tja do skrajnega Matjurja in do lepega sončnega Trmuna; kjer bi se pomudili pri mons. Ivanu Trinku.

Precej trudni smo dospeli do Gorenjega Brnasa, kjer smo nameravali prenočiti. Obiskali smo najprej cerkev; kar verjeti nisem mogel, ko sem zagledal v prezbiteriju ob straneh dve laški trikolori z napisom: »Associazione maschile (femminile) di Azione Cattolica«.

Po prvem razočaranju nas je čakalo drugo. Ko smo namreč zagledali pred farovžem precej starega duhovnika, smo ga nagovorili v našem jeziku, toda on ni razumel niti besedice. Z župnikom sta bila dva moža srednjih let, ki sta mu nekaj pomagala. Ko je eden od njih zapazil, da nosimo s seboj aparat za slikanje, nas je takoj začel s precejšnjo drznostjo moliti ter zahtevali, naj jih takoj slikamo; bil je namreč precej vinjen. Zaradi velike utrujenosti smo to

odklonili in dejali, da jih bomo slikali pozneje, ko se bomo nekoliko odpohli. Nato smo vse tri zapustili in se podali v bližnjo gostilno. Toda mož nas še vedno ni hotel pustiti pri miru. Motal se je okrog nas in nas začel sumljivo opazovati. Ko smo se nekoliko okrepili, smo nameravali poiskati prenočišče. Stopili smo na cesto. Tedaj nas je ta mož ustavil ter nam pokazal svojo osebno izkaznico. Ko smo videli, da je zidar, mu je naš starejši izletnik dal izkaznico nazaj ter se mu zahvalil. Tedaj se je pa mož nekoliko razburil in hotel po vsej sili, da mu starejši izletnik pokaže svojo osebno izkaznico.

»Nela mu je ta odgovoril. »Vi niste nič drugega kot zidar, zato vam nisem po nobenem zakonu dolžan, pokazati osebno izkaznico.« Po teh besedah je mož zbesnel in začel v italijanskem jeziku (prej je namreč govoril v slovenskem!) kričati, da sodeluje s policijo, da je »superitaliano« in da mu mora zato pokazati osebno izkaznico. Ko je videl, da mu naš starejši izletnik odločno in brez strahu odgovarja v slovensčini, se je meni nič, tebi nič odločil, da pokliče policijo, ker smo »raditorji« in da smo prišli tja vohunit. In že je začel govoriti vaščanom, ki so se zbrali okrog nas iz radovednosti, da smo izdajalci, da smo partizani, da hočemo najbrž zbežati v Jugoslavijo in kaj jaz vem še vsega. Kričal in govoril je seveda v italijanskem.

Vsa vas se je zbrala okrog nas in nas deloma posmehljivo, deloma z usmiljenjem opazovala. Med svojimi slovenskimi brati smo stali kot zločinci s povešenimi glavami. Mož ki mu je najbrž že plesala pred očmi nagrada, je ukazal fantu, naj nas strazi, medtem ko bo on šel telefonirati v Sovodnje po policijo iz Sv. Petra Slovenov. Pol ure nato pridruživši dva policista na motorju in nas pokliceta k sebi. Starejši izletnik se je hitro približal, jima dal roko in pokazal osebno izkaznico, na kateri je pisano med drugim: »Professione: sacerdote; cittadinanza: italiana«. Tedaj pa so policista in oni slovenski izdajalec materinega jezika tako obstali, kot da bi jih strela udarila. Starejši izletnik je bil namreč oblečen kot mavačni izletnik, zato niso mogli spoznati v njem duhovnika. Do tistega trenutka so vsi trije in velik del vaščanov bili prepričani, da imajo v rokah zločince, ovaduhe in titovske agitatorje. V veliki zadregi sta nas policista poklicala v bližnjo hišo ter nas na dolgo in široko izpraševala, kam gremo in zakaj smo prišli prav v tiste kraje. »Gremo k mons. Ivanu Trinku, ki je bil naš odgovor. — »Pa kako to?« nas je vprašal policist. — »Zato, ker smo Slovenci in ker prebramo njegove spise, pripovedke in pesmi v tržiških šolah.«

Ko je policist to slišal, se je nemalo začudil in nas začel spraševati, če je na Tržiškem mnogo Slovencev, koliko »i« imajo, kakšne knjige imamo in kaj čitamo o Trinku. Vprašali so nas tudi, kaj nosimo s seboj aparat. Najbolj smešno na je bilo to, da niso znali, kje leži Miramar!!

Pri tem spraševanju se nam je zdelo, kakor da bi bili na procesu. Nato so nam dejali: »Parleremo dopoli. In so jo razočarani popihali. Drugo jutro smo jih pa zaman čakali!

Ko smo zvečer večerjali v gostilni, se nam je približalo veliko število vaščanov in nas v zadregi prosilo, naj oprostimo, ker je bil tisti mož precej vinjen. Približal se nam je tudi neki mož in nam v italijanskem pravil, da so tu ljudje v strahu zaradi bližine meje. »Res je,« je rekel, »slabo je ravnal tisti mož z vami, toda ne zamerite mu, ker je bil zvest državljan.« »ha fatto un lavoro patriottico!«

Isti človek nas je tudi spraševal, če je kaj Slovencev na Tržiškem. »Seveda. Veliko nas je in imamo svoje šole in gimnazije, sem mu odgovoril.

Nato je vidno presenečen nadaljeval: »Voi parlate una lingua bella, ma qui invece parlano una lingua sciocca e selvaggia!« Tako je sodil domislaevac o našem lepem benškem narečju!

Se isti večer sem izvedel, da je tudi on Slovenec, ki je na žalost zatajil in izdal svoj trpeč narod ter postal strupen sovražnik svojega materinega jezika.

DRAGO STOKA

„Emergenza“

Pod tem imenom so dobili državni uradniki v Trstu posebno doklado k plači.

Med drugimi so to doklado dobili tudi šolniki. Zaenkrat samo italijanski ali — bolj rečeno — šolniki na italijanskih šolah. Slovenski šolniki te doklade niso dobili. Zato so se pritožili pri načelniku Prosvednega urada ZVU. Ta je po praksi (ki je prišla v kril in meso vsem italijanskim funkcionarjem, ki so po lanskem londonskem sporazumu prišli sodelovati z ZVU v Trstu) vprašal za mnenje italijanske vlade v Rimu, namesto da bi se obrnil po nasvet do našega področnega poveljnika.

Te dni pa so naši šolniki izvedeli, da ne bodo dobili »emergenze«, češ da niso državni uradniki. Predno se spustimo v nadaljnje razglabljanje o tej zadevi, moramo pribiti, da ta odgovor italijanskih funkcionarjev ZVU ne dela posebnih časti njihovi upravni sposobnosti in poštenosti.

Seveda bi se bilo treba lotiti razpravljanja o bistvu uprave v coni A-STO-ja, o bistvu torej Z. VU. in po njej nastavljenih uradnikov. Naše stališče, ki se ujema s stališčem priznanih mednarodno-pravnih strokovnjakov, je znano in zato ga ne bomo ponavljali. Razen tega nima več nobenega smisla pripraviti se po tisku s tezami raznih Cammaratov, ki jih je sam raznih dogodkov posul s častiljivim prahom nesodobnosti.

Ni torej prav nobenega dvoma, da ne bi bili tudi šolniki, ki jih je ZVU z dekretom postavila na slovenske šole, državni uradniki z vsemi pravicami in seveda tudi z vsemi dolžnostmi, ki jih imajo šol-

IZ NABREZINE

Stanovanjska kriza

V torek 23. junija je bila v Nabrežini izredna seja občinskega sveta.

Tako jv začetku je župan Terčon pojasnil, da je sklical izredno sejo le v zadevi zemljišče za ljudske hiše. Med drugim je tudi nujno urediti prepis zemljišč, na katerem so stanovanjske hiše že zgrajene, ter določiti zemljišče za dve novi šeststanovanjski hiši, ki naj bi bile že v tem letu zgrajene.

Nato je župan predlagal, naj bi potrdili sklep jurskega komisarja Legiša iz Medjevasi, po katerem bi bilo zemljišče, kjer je zgrajena stanovanjska hiša v Stivanu, brezplačno oddano in prepisano na Zavod za ljudske hiše v Trstu. Župan je pojasnil, da je v sklepu jursarjev iz Medjevasi pogoj, da morajo biti stanovanja oddana domačinom, kar je bilo le 75 odst. izpolnjeno, ker od štirih stanovanj so tri zasedli domačini, a četrto je bilo oddano neki italijanski družini, ki po mnenju domačinov ni bila najbolj nujno potrebna. Ker bo pa sedaj to težko popraviti (pri novih zemljiščih bo pa treba, da sporazumno določijo bolj točne pogoje), predlaga, da se zaradi končne ureditve te zadeve gornji sklep jursarjev potrdi. Občinski svet je po dolgi razpravi odklonil županov predlog in sklenil, da ponovno zasliši mnenje jursarjev, nakar bodo sklepali o nadaljnjem postopanju.

Dalje je župan poročal o zadevi zemljišča v Sesljanu. Prejšnji občinski svet je namreč na neki svoji seji leta 1949 sklenil, da se brezplačno odstopi zemljišče za gradnjo ljudskih hiš v Sesljanu. Hiše so zgradili, a pozneje imenovani jurski komisar noče tega sklepa priznati in zahteva, naj se sedaj to zemljišče jursarjem plača, in sicer po 160 lir za kv. m. Zavod za ljudske hiše te zahteve ne sprejme, ker priznava le občinske sklepe in ne jurskih. Potemtakem bi morala pravzaprav občina plačati to zemljišče. Po daljši razpravi je občinski svet sprejel županov predlog, naj potrdi prvotni sklep prejšnjega občinskega sveta, da se zemljišče brezplačno odstopi Zavodu za ljudske hiše.

Nato so razpravljali o določitvi zemljišča za dve novi hiši. Tu je župan pojasnil težko stanovanjsko krizo v občini, a posebno v Nabrežini, kar je razvidno iz predloženih prošelj za osem zadnje zgrajenih stanovanj v Stivanu in Nabrežini. Za štiri stanovanja v Stivanu so predložili 13 prošelj iz vasi spodnje dela naše občine, a za štiri stanovanja v Nabrežini je bilo samo iz Nabrežine vloženih 43 prošelj, in to samo od družin, ki

so zares najbolj nujno potrebne. Iz razloga, da se vsaj nekoliko olajša stanovanjska kriza v Nabrežini, je predlagal župan, naj bi o be šeststanovanjski hiši zgradili v Nabrežini. Ta svoj predlog je podprl tudi s tem, da je na zemljišču, kjer sta zgrajeni dve stanovanjski hiši pred občinskim poslopjem, prostor še za eno hišo, zaradi česar bi občino le malo stala napljava luči in vode, ker je ta v neposredni bližini. Isto bi veljalo tudi za kanalizacijo. Za drugo hišo je predlagal zemljišče, na katerem so zgradili zadnjo stanovanjsko hišo blizu postaje v Nabrežini; tudi tu je dovolj prostora ter tudi luč in voda sta lahko dosegljivi.

Mnenja so bila glede tega različna; nekateri so predlagali, naj bi hiši zgradili v Sesljanu; drugi v Silvnu, a slednjič so z veliko večino sprejeli županov predlog.

Glede odstopitve zemljišča Zavodu za ljudske hiše so padli različni predlogi o pogojih, po katerih bi mu zemljišče brezplačno prepustili.

Po dolgi razpravi so sprejeli predlog odbornika Floridana, naj se obe zemljišči odstopita brezplačno Zavodu za ljudske hiše pod pogojem, da bo ta ustanova pri dodelitvi stanovanj sprejela predlog občinske komisije, ki bo točno določila, komu naj se stanovanja dodelijo.

Smrtna kosa

Za otroško paralizo je 4. julija umrla sedemletna deklica Peric Neva.

Občni zbor SPM

SPM sklicuje za dan 19. julija ob 10. uri

O B C N I Z B O R

- 1) Naslednjim dnevnim redom:
- 2) Citiranje zapisnika zadnjega običnega zbora,
- 3) Poročila,
- 4) Razrešnica,
- 5) Volitve novega odbora
- 6) Slučajnosti.

Tajništvo

REPENTABOR

27. junija je bila seja občinskega sveta na Repentaboru. Glavni točki sporeda sta bili razprava o obračunu za tekoče leto in razprava o gospodarskem načrtu številka 12.

Obravnavali so tudi o načinu uporabe traktorja, ki ga je občina nabavila, da bi služil splošnim potrebam vseh občanov. O pritožbi mlekarice, katerim odvzemajo u službeni Zdravstvenega urada vzorce mleka in jih nato kaznujejo z visokimi globami, so pa sklenili, da jo bodo poslali županom vseh podeželskih občin v preučitev in sklepanje.

Letos je ZVU odobrila repentaborski občini 7 milijonov 600 tisoč lir od predlaganih 29 milijonov 200 tisoč lir. Odobrena sredstva bo občinska uprava uporabila za ureditev občinskih stanovanjskih hiš, za popravilo občinskih poslopj, za asfaltiranje cesti, za javno kopališče v Velikem Repnu ter za popravilo vodovodne črpalke pri repentaborski cerkvi in obzidja na pokopališču.

Na koncu je občinski svet zavrnil resolucijo o STO-ju, ki sta jo predložila oba kominformistična svetovalca. Tudi naše podeželsko ljudstvo je spregledalo, da hočejo tržiški kominformisti s svojimi različnimi papirnatimi podvigi v korist združitve obeh con STO-ja ob istočasnem odhodu zaveznikov čet samo omogočiti prihod Italije v Trst in na vse Svobodno tržiško ozemlje!

Potrjevanje sodb in pomilostitve

Upravni ukaz ZVU št. 46 objavlja, da je oblast za potrjevanje določenih sodb in pomilostitve prenesena na ravnatelja Urada za pravne zadeve ZVU, polkovnika JAGC. McDonalda Grayja, namesto polkovnika JAGC Nicholasa R. Voorhisa, ki je prestal izvrševati službo ravnatelja Urada za pravne zadeve zaradi njegove premissive na drugo službeno mesto.

ZAHVALA

Vodstvo Glasbene šole SPM se v svojem in v imenu svojih gojencev iskreno zahvaljuje gospe Flajbanovi za velikodušno darilo slašče in pečiva, ki ga je kakor lanko leto tudi letos poklonila gojencem Glasbene šole SPM v počastitev spomina sina edince.

IZ SLOVENIJE

JUGOSLOVANSKO GRADBENO PODJETJE NA DELO V TURCIJO

Turčija je to pomlad razpisala mednarodni natečaj za zidavo številnih objektov na svojem ozemlju. Tega natečaja se je udeležila poleg Nemčije, Italije in Holandske tudi Jugoslavija, ki je zmagala s svojimi načrti. Tako bo gradbeno podjetje »Rada iz Maribora« prevzelo zidavo velikega modernega sloba in sedmih armiranih betonskih mostov na cesti, ki pelje od Črnega morja v notranjost Turčije.

NOV RUDNIK

Geolog Ljubomir Dolé je v okolici Lokve v Gorskem Kotarju odkril velika ležišča barita. To ru do bodi, kot kaže, izvažali v Ameriko, ki jo je vsaj do sedaj najbolj plačevala.

NOVA CENTRALA NA TOLMINSKEM

Mlad inženir si je zamislil drzen načrt, katerega bo verjetno tudi izpeljal, če bodo oblasti nakazale potrebna sredstva.

Pri vasiči Velipeto pri Tolminu bi zgradili veliko elektrarno. Vodna sila bi prihajala naravnost iz Bohinjskega jezera po deseterokilometrskem predoru skozi steno močnega gorskega masiva.

Z delom bi pričeli že prihodnje leto in bi dogradili celoten objekt v petih ali šestih letih.

KDO SE LAHKO IZSELI IZ JUGOSLAVIJE

Po odločbi zvezne vlade v Beogradu se lahko izsele zakonci, otroci in starši razseljenih oseb in oseb, ki so se iz gospodarskih razlogov izselile iz Jugoslavije.

Za razseljene osebe smatrajo: vojne ujetnike, ki se po vojni niso

vrnili v Jugoslavijo, in osebe, ki so se za časa vojne oziroma ob osvoboditvi odšle v inozemstvo.

Gospodarski izseljenci so pa ti, ki so se pred drugo svetovno vojno izselili iz gospodarskih razlogov. Žene in neporočene hčere gospodarskih emigrantov in razseljenih oseb lahko dobe potni list brez posebnih težav; mladeniči nad 16 let starosti pa morajo prej urediti svojo vojaško obveznost.

Izseliti se ne morejo starši in otroci emigrantov, ki so zaposleni kot visoko kvalificirani strokovnjaki.

Tisti, ki so po osvoboditvi pobegnili iz Jugoslavije, se ne smatrajo za razseljene osebe.

NOVE OTROSKE DOKLADE

Zvezni izvršni svet je sklenil, da bodo odslej, otroške doklade treh vrst, in sicer po 2.000, 2.250 in 2.500 din na mesec za otroka. Višina doklade bo odvisna od imovinskega stanja koristnikov otroških doklad.

GOSPODARSKI KRIMINAL

Na ozemlju okraja Maribor-okolica je bilo v lanskem letu kar tisoč primerov gospodarskega kriminala, s katerimi so se ukvarjala sodišča.

Ti primeri so tako rekoč dokazani, kolikor jih je pa še neodkritih je težko reči. Zanimivo, da je največ gospodarskih kriminalov v zadrugah, zadrughih trgovinah in lesnih odsekih kmetijskih zadrug, t. j. prav na socialističnem sektorju, ki bi moral biti zgled vsem ostalim in za katerega mora država toliko žrtvovati.

NOVA FAKULTETA V LJUBLJANI

Na ljubljanski univerzi bodo otvorili prihodnje leto veterinarsko fakulteto.

Izlet SDD na Belopeška jezera

Morda je bila narava zavistna SDD zaradi prvega posreženega izleta v Benško Slovenijo, z istočasnim romanjem na Staro goro, in je zato zavirala z nestanovitnim vrmenom in s stalnim deževjem pripravo drugega izleta na Belopeška jezera, v temnih vodah katerih se zrcali že tisoč in tisoč let naš sivi oči, slovenski Mangart.

Toda zvesti popotni prijatelji S. D.D. niso obupali nad večnim odlašanjem in vztrajajo skoraj v enomesečnem pričakovanju so res odinili v nedeljo 21. junija zgodaj zjutraj iz Trsta z velikim avtobusom proti Vidmu.

Prisli so vsi stari znanci društva, katerim se je pridružil ob tej priliki večje število mladenk in mladeničev, tako da je bilo človeku milo pri srcu, ko je videl okrog sebe toliko nadebudnega slovenskega naraščaja, ki se je razigrano radovoljno svoje brezskrbne mladosti.

Po skoraj štiriurni vožnji skozi lepo Furlansko nižino, ki se je zlatila pod težo zlahtnega klasja, in očarljivo Kanalsko dolino, ki tvori predvor gorskemu svetu Julijcev, smo prispeli v Trbiž, kjer se nam je pridružil predsednik društva, katerega prihod smo javili začetnim trbižkim letovalcem z gromkim trikotnim sportnim pozdravom. Mrzlično izletniško pričakovanje nam ni dalo mira in smo zato takoj odrinili naprej in čez pol ure prispeli vsi razigrani v prijazno slovensko naselje Fužine, kjer smo bili presenečeni nad prisrčnim pozdravom domačih fantov.

Zapustili smo udobni avtobus in krenili peš skozi romantično gozdno okolico proti prvemu jezeru, ki nas je po lagodni polurni hoji presenetilo s svojo veselo gorsko dobrodoščico. Jezero si je namreč v ta namen nadelo svoje najlepše se lesketajoči sončni okras in je vabljivo klicalo s svojimi temnozelenimi barvami, prepletenimi z odsevom srebrnih in vitkih jelk ter smrek, ki so se kot biseri zrcalile v njem.

Veselo razpoloženje izletnikov se je stopnjevalo ob bregu čarobnega jezera, kjer je večina udeležencev obsedela v senci prijaznega planinskega paviljona za čas kosila, med katerim je nazdravila s kozarcem rujnega vinca godovniku, ki je prav ta dan praznoval svojega patrona, sv. Alojzija. Mladina je seveda zaplenila takoj vse razpoložljive čolne ter šegava in otožna slovenska pesem se je razlegala ubrano po gladini trepetajočega jezera.

Cas je brzel z neverjetno naglico in po kratkem obisku gornjega jezera, ki ne zaostaja po svoji slikovitosti za prvim, smo se na zeleni trati zavrteli v krogu slovenskega kola, ob navdušenem in

vzpodbujevalnem ploskanju avstrijskih izletnikov.

Lepa domača pesem, ki je imela v osebi bivšega šentjakobskega čitalniškega pevca neumorne zastopnika in vzpodbujajočega predvaja, nas je spremljala vse do Trsta, kjer smo se veselo razšli s pozdravi: »Na skorajšnje svidenje!»

Trebušnik

IZLET V RAVASCLETTO

Slovenska demokratska zveza v Nabrežini priredi v nedeljo dne 9. avgusta enodnevni izlet v Ravascletto in k jezeru »Sedmi občin« (»Laghi di Cavazzo«). V prihodnji številki našega lista bomo objavili natančen program izleta. Ker se izleta udeležijo tudi pevski zbor »Avgust Tancec«, bo število ostalih prostorov omejeno, zato naj se vsi, ki se mislijo udeležiti izleta, čimprej javijo bodisi na sedežu naše organizacije ali pa pri posameznih naših odbornikih. Izletniški odsek SDZ v Nabrežini

Filmi AIS-a

Filmski odsek Zavezniške poročevalske službe priredi ta teden naslednje predstave dokumentarnih in znanstvenih filmov na prostem vselej z začetkom ob poldeveti uri zvečer:

v petek 10. julija: v Trstu pri Sv. Jakobu, pri Lovcu in v Dragi, v soboto 11. julija: v Trstu pri Sv. Jakobu in v ulici Vergerio, v begunskem taborišču na Opčinah in v Sv. Križu,

v ponedeljek 13. julija: v Mavhlinah, Medji vasi in Sv. Križu,

v torek 14. julija: v Sesljanu ter v Trstu na trgu Volontari Giuliani in pri Sv. Alojziju,

v sredo 15. julija: v begunskem taborišču pri Sv. Soboti, v Miljah in v Gročani,

v četrtek 16. julija: v Trebčah, na Skoljetu, pri Sv. Ivanu, v Groplju in v Logu.

Dnevno pa so predstave tudi na tržaškem velesojmu.

V SV. KRIZU, NA GLAVNI CESTI, se odda v najem dvorec z 9 prostori in vrtom. — Naslov na upravi.

STROJEPIŠKO s perfektnim znanjem hrvaškega jezika sprejmemo takoj. — Ponudbe poslati na: Casella postale 1352, Trst.

MLADENIC, slovenski izseljenec v Kanadi, s dobro službo in tudi nekaj premoženjem, želi spoznanja za ženinca z gosposlično od 25 do 28 let staro. Poklic in ostale potrebne listine bo sam takoj oskrbel. — Interesentke naj pošljejo na upravo lista ponudbo in prilogo z svojo sliko.

ZDRAVNIK

Dr. FRANJO DELAK
v TRSTU

sprejema od 15. - 17. ure
v ulici Commerciale št. 10-II
Pokličite tel. št. 31813

Stanovanje: Strada di Fiume 20/III

Mizarji
ametovanci
podjetniki!

Deske smrekove,
macesnove
in trdi lesov,
trame in parkete
nuđi najugodnejše

TEL. 90441
TRST
Viale Sonnino, 24

Radio Trst II

306,1 m. alt 980 kc-sek

NEDELJA, 12. julija: 8.45 Kmetijska gddaja. — 9.30 Vera in naš čas. — 11.30 Oddaja za najmlajše. — 12.15 Od melodije do melodije. — 13.00 Glasba po željah. 16.00 Malo za šalo - malo zares. 18.00 Novice iz delavskega sveta. 18.10 Koncert pianista Gabrijele Devetaka. — 19.00 Iz filmskega sveta. — 20.00 Koncert godalnega orkestra iz Celja. — 21.00 Naša mladina na počitnicah. — 21.30 Bizet: CARMEN, 1. in 2. dejanje.

PONEDELJEK, 13. julija: 13.30 Kulturni obzorik. — 14.15 Lahke melodije igra pianist F. Russo. — 19.00 Mamica pripoveduje. 21.00 Književnost in umetnost. 21.30 Bizet: CARMEN, 3. in 4. dejanje.

TOREK, 14. julija: 13.00 Glasba po željah. — 19.00 Tehnika in gospodarstvo. — 20.00 Koncert sopranistke Ondine Otte. — 20.30 Aktualnosti. — 21.00 Radijski order - Pugliese: JUNAK.

SREDA, 15. julija: 13.30 Kulturni obzorik. — 18.15 Koecert baritonista Marjana Kosa. — 19.00 Zdravniški vedež. — 20.45 Dvorakovi slovanski plesi. — 22.15 Čajkovski: Simfonija št. 4.

CETRTEK, 16. julija: 13.00 Pevski duet in harmonika. — 19.00 Slovensčina za Slovence. — 20.40 Slovenske pesmi. — 21.00 Dramatizirana povest - Stevenson: MLADI MOZ S KREMOVIMI REZINAMI.

PETEK, 17. julija: 13.00 Glasba po željah. — 19.00 Kraji in ljudje. 20.30 Tržaški kulturni razgledi. 21.00 Koncert tenorista Dušana Pertota. — 22.00 Iz angleških koncertnih dvoran.

SOBOTA, 18. julija: 13.00 Sramel kvintet in pevski duet. — 13.30 Kulturni obzorik. — 19.00 Pogovor z ženo. — 21.00 Malo za šalo - malo zares. — 22.00 Liszt: Koncert za klavir in orkester. — 22.45 Ples za konec tedna.

GOSPODARSTVO

PERONOSPORA

Zaradi neugodnih vremenskih prilik opazamo letos močno napadanje tritnega lista in grozdja po peronospori, zlasti predstavlja ta zavratna bolezen veliko nevarnost za pridelek v nizkih in ne dovolj zračenih legah.

Bodimo zato previdni in čuječi. Skropimo z bolj močno brozgo (1.5 odst.). Posebno pa je priporočati, prašiti trte z žveplom, ki mu dodamo 20-30 odst. prahu »Caffarol«. Dim prahu in žvepla zamegli celo trto in tudi v notranjosti, kjer je sedaj grozdje, in ki ga s škropljenjem ne dosežemo. S takim prašenjem (žveplo »Caffarol«) se bori- mo tudi proti plesnobi (oidium).

Skrbeti moramo tudi, da ne bo pod trtami plevla, ker iz njega izhlapeva vlaga, ki pospešuje bolezn. Pokosimo ta plevel in ga pokrmimo živini: imeli bomo dvojen dobiček! Po možnosti pa tudi zemljo, kjer rastejo trte, zrahljamo kakih 10 cm globoko in tako uničimo plevel za več časa.

SETVE PO PSENICI

Navadno sejemo po pšenici zgodnjo koruzo, pri nas tako imenovani »činkvanti«. Imamo pa še druge zgodnje vrste, ki pa rodijo več. Ena teh je križanka »Funk G. 19«. Ta dozori v 95 dneh. Torej nam dozori v oktobru, ko še ni nevarnosti za slano. Ta vrsta daje mnogo več pridelka kot »činkvanti«; zrnje je rumeno in končaste oblike.

Kar se tiče obdelovanja in gnojenja, velja isto: kar smo pisali glede setve koruze. Priporočljivo pa je že ob setvi pognojiti poleg običajnega gnojenja še s polovico

gnojila, ki ga nameravamo potrositi ob osipanju. N. pr. če pri osipanju mislimo potrositi na eno njivo 100 kg apnenega nitrata (ali čilnega solitra itd.), bomo polovico te količine potrosili sedaj ob setvi in ostalo polovico ob osipovanju. S tem postopkom pospešimo rasto in dosledno temu zgodnejšo dozorev.

Po pšenici pa lahko posejemo tudi koruzo za zeleno krmiljenje, ali zelje, krmisko peso itd. Za te slednje setve bomo obdelovali in gnojili kakor za koruzo.

Potem ko smo koruzo ali zelje, peso itd. osuli, lahko posejemo rdečo deteljo, ki nam spomladi da prepotrebno krmno za živino. In to bodisi zeleno ali suho.

SKRBIMO ZA KRMO

Sedaj ob mlačvi žita si lahko pripravimo potrebno rezervo krmne za pomlad. Uporabimo namreč lahko slamo sedaj, ko še ni pokvarjena s plesnijo. Če imamo deteljo, jo pokosimo in raztrosimo; nanjo nato potrosimo za polovico slame in vse skupaj sušimo in spravimo na senik. Slama povpre skupaj z deteljo, se zmehša in dobi boljši okus ter jo zato živina raje žre.

Ce nimamo detelje, lahko slamo mešamo s senom ali s kakim plevelom. Tako krmno pa je dobro pozimi rezati, ker je bolj trda oziroma lesena. O tem pa bomo še pisali ob pravem času.

Odgovorni urednik: dr. Janko Jež

Tiska:

tiskarna »Adria«, d.d. v Trstu

POZOR!

POZOR!

Vsem Slovincem in Jugoslovanom
Slovensko dobrodelno društvo v Trstu
TRST - Trieste - Ulica Machiavelli 22-II

organizira pošiljanje darilnih paketov v Jugoslavijo, in sicer
živila, tekstili in vsakovrstne tehnične predmete - Zdravila
Vse po najzmernejših cenah in samo prvovrstno blago

Podprite dobrodelno akcijo,
ker hoste na ta način pomagali svojem
Obrnite se zato psi na gornji naslov

ISCEMO ZASTOPNIKE V INOZEMSTVU
----- Za pojasnila se obrnite na gornji naslov! -----

HLADILNIKI NA ELEKTRIKO IN LEDENICE



ŠTEDILNIKI
KUHALNIKI NA
PLIN, ELEKTRIKO
IN BUTANGAS
DVOJNI ŠTE-
DILNIKI NA LES
IN PLIN, NA PLIN
IN ELEKTRIKO
SAMO IZDELKI
DOBRO ZNANIH
TOVARN:
FARGAS-ZOPPAS
FARGAS itd.

Najlepša in najkoristnejša darila

Servisi iz porcelana in umetnostne keramike
Svila za sita in mlino - Krogle za igro
Velika izbira pribora za
bare, menze, kuhinje in dom

KERŽÈ

Trg. S. Giovanni št. 1 - Telef. 50-19

PLAČILNE OLAJŠAVE

Darilne pakete po vsej Evropi

dostavlja TVRDKA

Najhitrejša in najso-
lidnejša postrežba!

Jamčimo za sigurno
dostavo vsake pošiljke

CITRUS

IMPORT & EXPORT

Lastnik: Aleksander Goljevšček

TRST - Ul. Torrebianca 27 - Telefon 24-467 - P.O.B. 522

Ves čas tržaškega velesoja imamo
v prodaji že izdelane ženske obleke,
v bogati izbiri vzorcev, ki lahko
zadostijo še tako zahtevno gospo.

Krila 1900-2800
elegantna zadnja moda 3000 lir

Obleke 2900-5000
ameriški vzorci Lir

Magazzini del Corso

TRST - CORSO 1, GALLERIA PROTTI

DARILNE PAKETE ZA JUGOSLAVIJO

razpošilja najhitreje in najbolj zanesljivo

INTEREXPORT-TRST
BREA RUS-MIKULETIČ & MILAN BJELICA-ZIVKOVIČ
Riva Grumola 6.I. - P. O. Box 1219

Pošiljamo samo kakovostno prvovrstno blago
po nizkih cenah in jamčimo za vsako pošiljko



ZASTOPNIK IN GLAVNA ZALOGA

ZDR. KONSORCIJ TRGOVCEV Z JESTVINAMI

TRST - Ul. Valdirivo 3 - Tel. 50-34

Vsakovrstno pohištvo:

SPALNICE - JEDILNICE -
KUHNJE ITD. — PO NA-
ROČILU IZVRŠI VSAKO
DELO — POROSTVO ZA
DOBER NAKUP — TOVAR-
VISKE CENE — DELO SOLI-
DNO — DOMACA TVRDKA

Tovarna pohištva
Tel. 32

PRINČIČ
KRMIN
Cormons - prov. Gorizia

Ne izgubljajte časa po nepotrebnem!

Agencija Celeritas

TRST, ul. Machiavelli 13, tel. 31-404

Vam o najkrajšem času oskrbi osakovrstne uradne
listine, potne liste, vizume, anagrafske izločke, pre-
pode v in iz tujih jezikov, overovaljenje uradnih aktov
Izpolnjuje prošnje za prehod meje v FLR) in jih
izroča Delegaciji v rešitev.

Vse o najkrajšem času in za nizek honorar
Se priporočamo!